

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 612/2023-44

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], právne zastúpeného kohút & partners, s.r.o., Námestie SNP 74/28, Zvolen, proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 12CoPr/2/2019 z 10. decembra 2020 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/263/2021 z 29. septembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/263/2021 z 29. septembra 2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/263/2021 z 29. septembra 2022 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **493,10 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Ústavnú sťažnosť proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 12CoPr/2/2019 z 10. decembra 2020 **odmieta**.
5. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **nevýhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 23. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu pred diskrimináciou v zamestnaní podľa čl. 36 ods. 1 písm. b) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom Okresného súdu Zvolen

sp. zn. 6Cpr/4/2014 z 22. októbra 2018, rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 12CoPr/2/2019 z 10. decembra 2020 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/263/2021 z 29. septembra 2022. Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť, zároveň požaduje finančné zadosťučinenie 5 650,50 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 612/2023-19 z 23. novembra 2023 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základného práva na ochranu pred diskrimináciou v zamestnaní podľa čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy a základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 12CoPr/2/2019 z 10. decembra 2020 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/263/2021 z 29. septembra 2022. Vo zvyšnej časti, t. j. vo vzťahu k namietanému porušeniu označených práv rozsudkom Okresného súdu Zvolen sp. zn. 6Cpr/4/2014 z 22. októbra 2018 ústavnú sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci na jej prejednanie.

II.

Skutkové východiská

3. Sťažovateľ sa žalobou v zmysle zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov domáhal určenia, že pri výkone štátnej služby profesionálneho vojaka bol diskriminovaný na tom základe, že na rozdiel od niektorých profesionálnych vojakov, ktorí boli v rámci výkonu štátnej služby v obdobnom postavení ako on, bola týmto subjektom zapožičaná vyššia hodnosť podľa § 39a zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov“), zatiaľ čo sťažovateľovi nie.

4. Okresný súd rozsudkom č. k. 6Cpr/4/2014-79 zo 7. mája 2015 žalobu sťažovateľa proti žalovanému – Slovenskej republike, Ministerstvu obrany Slovenskej republiky, zamietol, konštatujúc, že § 39a ods. 1 zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov uvádza fakultatívnu možnosť ministra obrany profesionálnemu vojakovi ustanovenému do funkcie, na ktorú je plánovaná vyššia hodnosť, zapožičať aj vyššiu hodnosť. V tomto prípade ide o neodňateľnú a výlučnú právomoc ministra obrany rozhodnúť, či v takýchto prípadoch zapožičia alebo nezapožičia vyššiu hodnosť profesionálnemu vojakovi ustanovenému do funkcie, kde sa počíta s vyššou hodnosťou, než akú tento dosiahol. Sťažovateľ nepreukázal diskriminačné správanie svojho zamestnávateľa.

5. Krajský súd v dôsledku odvolania sťažovateľa uznesením z 31. júla 2017 rozsudok okresného súdu zo 7. mája 2015 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Uviedol, že sťažovateľ sa uplatňovanej sumy domáha z titulu nemajetkovej ujmy na základe antidiskriminačného zákona. Sťažovateľ zákonnú možnosť ministra obrany zapožičať vyššiu hodnosť nespochybňoval, bol si vedomý, že na zapožičanie hodnosti nemá právny nárok. Nárok si uplatnil na základe toho, že na konkrétnych argumentoch a skutočnosti poukázal na diskriminačnú formu realizácie zákonného oprávnenia zapožičania vyššej hodnosti vo vzťahu k svojej osobe. Za tohto stavu preto nebol dôvod, aby okresný súd podrobil žalobu sťažovateľa prieskumu, resp. konfrontácii s § 39a ods. 1 zákona

o štátnej službe profesionálnych vojakov. Ak tak urobil a následne konštatoval, že k diskriminácii sťažovateľa nedošlo, pretože minister obrany má možnosť, a teda nie povinnosť zapožičať vyššiu hodnosť profesionálnemu vojakovi ustanovenému do funkcie, na ktorú je plánovaná vyššia hodnosť, než akú dosiahol, a z tohto dôvodu žalobu sťažovateľa zamietol, ide o rozhodnutie, ktoré vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Okresný súd v dôsledku toho nevykonal dokazovanie v zmysle § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona, hoci na to boli splnené zákonné podmienky. Úlohou okresného súdu bude vyriešiť otázku, či bola iným vojakom v rovnakom (resp. porovnateľnom) postavení a zaradení ako sťažovateľ vyššia hodnosť zapožičaná, a v prípade kladného vyriešenia tejto otázky vyrovnáť sa s tým, či v prípade sťažovateľa nedošlo k niektorej z foriem diskriminácie podľa § 2a ods. 1 a 2 antidiskriminačného zákona.

6. Okresný súd (v poradí druhým) rozsudkom č. k. 6Cpr/4/2014-257 z 22. októbra 2018 žalobu sťažovateľa opätovne zamietol. Konštatoval, že v zmysle inštitútu „*porovnateľnosti*“ prichádza do úvahy jedine funkcia s číslom vojenskej špecializácie 409, na ktorú bola plánovaná hodnosť „*major*“, ako tomu bolo v prípade sťažovateľa. Okrem funkcie náčelníka zmeny operačného centra vo VÚ 3030 Zvolen, ktorú zastával aj sťažovateľ, v rozhodnom období mali plánovanú hodnosť „*major*“ len funkcie: vedúci starší dôstojník – špecialista vo VÚ 3333 Zvolen, náčelník strediska vo VÚ 3030 Zvolen, náčelník oddelenia vo VÚ 3030 Zvolen, veliteľ letky vo VÚ 4977 Sliač, t. j. taktické krídlo Sliač, veliteľ letky vo VÚ 1201 Kuchyňa, t. j. Dopravné krídlo Kuchyňa, veliteľ letky vo VÚ 6335 Prešov, t. j. Vrtuľníkové krídlo Prešov. V prípade ani jednej z uvedených funkcií, resp. u profesionálnych vojakov, ktorí boli ustanovení do týchto funkcií, nemožno konštatovať, že ide o porovnateľnú situáciu vo vzťahu k sťažovateľovi. Jediným objektívnym komparátorom vo vzťahu k nároku sťažovateľa a porovnávaníu, či bolo s nimi zaobchádzané antidiskriminačne, môže byť výlučne profesionálny vojak, ktorý bol ustanovený do rovnakej funkcie ako sťažovateľ – funkcie náčelníka zmeny operačného centra ČVO 409, plánovaná hodnosť 55 – „*major*“, pričom v čase ustanovenia do funkcie tento vojak dosiahol hodnosť kapitán. V dotknutom období bolo ustanovených na rovnakú funkciu ako sťažovateľ spolu 10 profesionálnych vojakov (vrátane sťažovateľa), z čoho 4 boli do funkcie ustanovení s dosiahnutou hodnosťou „*kapitán*“ (vrátane sťažovateľa), pričom ani jednému z týchto 4 vojakov nebola zo strany ministra obrany zapožičaná hodnosť „*major*“. Okresný súd opätovne (ako v rozsudku zo 7. mája 2015) zdôraznil, že § 39a ods. 1 zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov upravuje fakultatívnu možnosť ministra obrany zapožičať profesionálnemu vojakovi ustanovenému do funkcie, na ktorú je plánovaná vyššia hodnosť, aj vyššiu hodnosť. V žiadnom prípade nejde o obligatórnu povinnosť ministra, neexistuje teda zákonný nárok na zapožičanie vyššej hodnosti.

7. O odvolaní sťažovateľa proti rozsudku okresného súdu rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 12CoPr/2/2019 z 10. decembra 2020 tak, že ho potvrdil. Konštatoval, že sťažovateľ v odvolaní namietal, že okresný súd nesprávne vzal za komparátorov len osoby, ktoré boli s ním v rovnakom postavení, teda vojakov ustanovených do funkcie náčelníka zmeny operačného centra, ČVO 409, pričom šlo o 4 osoby vrátane neho. Poukázal na to, že žiadna z uvedených osôb o zapožičanie hodnosti nežiadala. Taktiež namietal, že za osoby v porovnateľnej situácii nebolo správne brať iba vojakov vykonávajúcich funkciu náčelníka zmeny operačného centra, ale okresný súd ho mal porovnávať s každým vojakom ČVO 409, ktorému bola zapožičaná vyššia hodnosť. Krajský súd k tomuto dôvodil, že zapožičanie hodnosti vojakovi vykonávajúcemu funkciu, na ktorú je plánovaná vyššia hodnosť, nebolo podmienené žiadosťou daného vojaka, ale iba návrhom

príslušného veliteľa na personálne opatrenie. Nemožno akceptovať, aby bol sťažovateľ posudzovaný s vojakmi, ktorí mali inú hodnosť, iný opis činnosti, teda boli zaradení na inú pozíciu s iným výkonom činnosti. Správne preto okresný súd konštatoval, že pre porovnanie bolo potrebné brať zreteľ iba na vojakov ustanovených do funkcie, ako bol sťažovateľ s dosiahnutou hodnosťou kapitán. Žalovaný predložil v spore také relevantné dôkazy, z ktorých vyplýva (bez dôvodných pochybností), že žiadnej osobe, správne zistenej na účely porovnania v rovnakej či porovnateľnej situácii, nebola v rozhodnom období zapožičaná hodnosť „major“.

8. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie s poukazom na § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“). Najvyšší súd napadnutým uznesením sp. zn. 4Cdo/263/2021 z 29. septembra 2022 dovolanie odmietol podľa § 447 písm. f) CSP, keď dospel k záveru, že sťažovateľom formulovaná dovolacia námietka má charakter námietky nesprávneho hodnotenia dôkazov a následne nesprávneho právneho posúdenia veci, no sťažovateľom formulovaná otázka nepredstavuje vymedzenie právnej otázky tak, ako to predpokladá § 421 ods. 1 písm. b) CSP v spojení s § 432 ods. 2 CSP. Najvyšší súd konštatoval, že sťažovateľ v dovolaní vo vzťahu k nesprávne právnemu posúdeniu veci položil otázku, „*ktorý profesionálny vojak je vo vzťahu k inému vojakovi v postavení osoby v porovnateľnej situácii pri zapožičiavaní hodnosti ministrom obrany Slovenskej republiky podľa § 39a zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky, na účely dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania pri zapožičiavaní hodností*“, pričom sťažovateľ bol toho názoru, že pri výkone štátnej služby profesionálneho vojaka bol diskriminovaný na tom základe, že na rozdiel od niektorých profesionálnych vojakov, ktorí boli v rámci výkonu štátnej služby v obdobnom postavení ako on, bola týmto subjektom zapožičaná vyššia hodnosť podľa § 39a zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov, zatiaľ čo jemu nie. Sťažovateľ nesúhlasil s reštriktívnym výkladom osoby komparátora vo vzťahu k nemu. Uviedol, že za komparátora súd označil výlučne osoby v rovnakom postavení ako sťažovateľ, hoci zákon predpokladá, že komparátorom vo vzťahu k osobe, ktorá tvrdí, že bola diskriminovaná, môže byť aj osoba v obdobnom postavení. Najvyšší súd dospel k záveru, že sťažovateľom v dovolaní nastolená otázka je otázkou skutkovou, nie relevantnou právnou otázkou v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

III.

Argumentácia sťažovateľa

9. Sťažovateľ argumentuje, že, počnúc 1. januárom 2012, vykonával povinnosti, na ktoré je plánovaná hodnosť majora, hoci mal pridelenú iba hodnosť kapitána. Vojak so zapožičanou hodnosťou vykonáva povinnosti vyplývajúce mu z funkcie bez toho, aby bol diskriminovaný platovo alebo aby mu bola medzi vojakmi prejavovaná menšia úcta ako vojakom plniacim rovnaké povinnosti. Je potrebné, aby bolo aj oprávnenie ministra obrany na zapožičanie hodnosti vojakov využívané nediskriminačne. Postup, keď minister pri rovnakých podmienkach niektorému vojakovi hodnosť zapožičia a niektorému nie, je diskriminačný.

10. Právne názory okresného súdu a krajského súdu sú nesprávne, pretože prijali reštriktívny výklad komparátora vo vzťahu k sťažovateľovi. Za komparátora označili výlučne osoby v rovnakom postavení ako sťažovateľ. Postavenie sťažovateľa však mali porovnávať s tými dôstojníkmi s hodnosťou kapitána v rámci ČVO 409, ktorým bola zapožičaná hodnosť „major“, a stanoviť, prečo sa tak udialo vo vzťahu k nim a vo vzťahu k sťažovateľovi nie. Dokazovaním vo vzťahu

k diskriminácii sa súdy vôbec nezaoberali, hoci zo všetkých vykonaných dôkazov bolo zrejmé, že niektorým vojakom v obdobnom postavení ako sťažovateľ hodnosť zapožičaná bola, a to aj vojakom, ktorí o zapožičanie v rámci odbornosti ČVO 409 požiadali neskôr ako sťažovateľ. So sťažovateľom bolo preto zaobchádzané menej priaznivo ako s inými osobami v porovnateľnom postavení. Súdy neposkytli sťažovateľovi súdnu ochranu voči diskriminačnému konaniu ministra obrany, keď ústavne neprijateľne reštriktívne uplatnili ustanovenia ochrany pred diskrimináciou v zamestnaní.

11. Najvyšší súd mal na základe podaného dovolania vyriešiť právnu otázku, ktorý profesionálny vojak je vo vzťahu k inému vojakovi v postavení osoby v porovnateľnej situácii pri zapožičiavaní hodnosti ministrom obrany podľa § 39a zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov na účely dodržania zásady rovnakého zaobchádzania pri zapožičiavaní hodností (či osoba zaradená na rovnakú funkciu alebo do rovnakej vojenskej odbornosti ČVO 409), prípadne aké ďalšie kritériá musia mať osoby v porovnateľnej situácii spoločné. Najvyšší súd dovolanie odmietol z dôvodu, že nejde o právnu otázku, čím zasiahol do práva sťažovateľa na súdnu ochranu.

IV.

Vyjadrenie krajského súdu, najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie krajského súdu:

12. Krajský súd k ústavnej sťažnosti poukázal na odôvodnenie svojho rozsudku (body 15 – 28). Aplikujúc ustanovenia antidiskriminačného zákona, ako aj smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000 (v spojení s postupom okresného súdu), podrobil prejednávaný prípad testu diskriminácie vychádzajúceho aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý pozostával zo 1) zistenia, či ide o porovnateľných jednotlivcov alebo skupinu osôb, 2) zistenia, či je s nimi zaobchádzané odlišne na základe niektorého zo zakázaných dôvodov, 3) zistenia, či odlišné zaobchádzanie spôsobilo dotknutej osobe ujmu (uložením povinnosti alebo odopretím práva), 4) zistenia, či je toto odlišné zaobchádzanie ospravedlniteľné tým, že: a) sleduje legitímny záujem, b) je primerané; ospravedlniteľnosť odlišného zaobchádzania sa odvíja aj od jeho dôvodu, 5) zistenia miery závažnosti dôvodu odlišného zaobchádzania, od ktorej sa odvíja aj intenzita prieskumu zo strany súdu. Krajský súd preto konštatoval, že v rozhodnom období nemal preukázanú jednu z daných podmienok pre posúdenie diskriminácie, a to zistenie porovnateľných jednotlivcov, preto nebol zistený základ nároku. Ani ďalší argument sťažovateľa, že nebolo správne brať do úvahy iba vojakov vykonávajúcich funkciu náčelníka smeny operačného centra, ale mal byť porovnávaný s každým vojakom ČVO 409, ktorému bola zapožičaná vyššia hodnosť, nevzhladol krajský súd za dôvodný, pretože neakceptoval, aby bol sťažovateľ posudzovaný s vojakmi, ktorí mali inú hodnosť, iný opis činnosti, teda boli zaradení na inú pozíciu s iným výkonom činnosti. Krajský súd ako súd odvolací nedospel k nesprávnemu právnemu záveru.

IV.2. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

13. Najvyšší súd zotrúva na dôvodoch, ktoré viedli senát k záveru, že sťažovateľ postavil dovolanie na otázke, ktorá je otázkou skutkovou, nie relevantnou právnou otázkou v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Predložením svojho názoru na skutkový stav, ktorý považoval za dôležitý pre rozhodnutie, sťažovateľ nesmeroval proti právnemu posúdeniu veci, ale

proti skutkovým zisteniam. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu nie je arbitrárne ani ústavne neudržateľné, je zrozumiteľne a presvedčivo odôvodnené.

IV.3. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

14. Zúčastnená osoba, ktorou je Ministerstvo obrany Slovenskej republiky (v konaní pred všeobecnými súdmi vystupujúca v pozícii žalovanej), uviedla, že sťažovateľ ústavnú sťažnosť opiera o tie isté skutočnosti a fakty, ktoré prezentoval pred okresným súdom, ako aj pred krajským súdom a najvyšším súdom. Z uvedeného dôvodu zúčastnená osoba poukázala na svoje vyjadrenia realizované v rámci konania pred všeobecnými súdmi. V plnej miere sa stotožňuje s odôvodnením rozsudku krajského súdu. Súhlasí tiež so závermi rezultujúcimi z odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu.

IV.4. Replika sťažovateľa:

15. Sťažovateľ konštatoval, že s právnym názorom najvyššieho súdu o skutkovej povahe dovolaním nastolenej otázky nemožno súhlasiť. Dovolanie sťažovateľ namietal výklad prijatý všeobecnými súdmi vo veci pojmu „osoba v porovnateľnej situácii“ v intenciách prostredia ozbrojených síl Slovenskej republiky. Dovolacia otázka smerovala k výkladu legálneho pojmu „osoba v porovnateľnej situácii“ na účely zapožičania hodnosti zo strany ministra obrany. V rámci dovolacieho konania potom malo byť posúdené, či výklad pojmu osoba v porovnateľnej situácii v zmysle antidiskriminačného zákona bol vzhľadom na zistený skutkový stav všeobecnými súdmi vyložený správne alebo bol vyložený neprimerane zužujúco, teda nesprávne.

16. Vo vzťahu k vyjadreniu krajského súdu sťažovateľ zotrval na podrobne zdôvodnenom tvrdení o neudržateľne reštriktívnom výklade osoby v porovnateľnom postavení zo strany krajského súdu, keď označenie komparátora bolo formalisticky zúžené na osoby s identickým (nie obdobným, ako určuje zákon) postavením.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

V.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením najvyššieho súdu:

17. Z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

18. Okresný súd v rozsudku z 22. októbra 2018 konštatoval, že jediným objektívnym komparátorom vo vzťahu k nároku sťažovateľa a porovnávaníu, či bolo s nimi zaobchádzané

antidiskriminačne, môže byť výlučne profesionálny vojak, ktorý bol ustanovený do rovnakej funkcie ako sťažovateľ – funkcie náčelníka zmeny operačného centra ČVO 409, plánovaná hodnosť 55 – „major“, pričom v čase ustanovenia do funkcie tento vojak dosiahol hodnosť kapitán. Krajský súd sa pri rozhodovaní o odvolaní sťažovateľa s uvedeným záverom okresného súdu stotožnil a uviedol, že nemožno akceptovať, aby bol sťažovateľ posudzovaný s vojakmi, ktorí mali inú hodnosť, iný opis činnosti, teda boli zaradení na inú pozíciu s iným výkonom činnosti. Uzavrel, že okresný súd správne konštatoval, že pre porovnanie bolo potrebné brať zreteľ iba na vojakov ustanovených do funkcie, ako bol sťažovateľ s dosiahnutou hodnosťou kapitán.

19. Ústavný súd po oboznámení sa s odôvodnením uznesenia najvyššieho súdu a s dovolaním sťažovateľa dospel k záveru, že nosný záver najvyššieho súdu o skutkovej povahe dovolaním vymedzenej otázky nie je správny. Sťažovateľ v dovolaní formuloval otázku „*ktorý profesionálny vojak je vo vzťahu k inému vojakovi v postavení osoby v porovnateľnej situácii pri zapožičiavaní hodnosti ministrom obrany SR podľa § 39a zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky, na účely dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania pri zapožičiavaní hodnosti*“. Najvyšší súd vyhodnotil dovolaním nastolenú otázku ako otázku skutkovú, ale záver, čo je komparátorom v diskriminačnom teste, nebol v okolnostiach sťažovateľovej veci záverom skutkovým, ale právnym. V spore totiž neboli problematickými závery o tom, aké boli v rozhodnom čase jednotlivé funkcie s číslom vojenskej špecializácie 409, ani o tom, že opis činností prislúchajúci týmto funkciám nebol identický. Toto sú otázky skutkové, ktoré však sťažovateľ v dovolaní (ani v konaní pred okresným a krajským súdom) nespochybňoval. Sťažovateľ podrobil kritike, že na základe týchto ním nespochybňovaných skutkových záverov okresný súd aj krajský súd uzavreli, že medzi sťažovateľom zastávajúcim funkciu náčelníka zmeny operačného centra (jedna z funkcií zaradená do ČVO 409) s dosiahnutou hodnosťou kapitán na strane jednej a vojakmi s inými funkciami v rámci ČVO 409 a inou hodnosťou na strane druhej nie je vzťah komparátora a komparovaného na účel jedného z krokov diskriminačného testu. Uvedené už predstavuje otázku právnú, keďže na ustálený skutkový stav je nutné na účel vymedzenia „*osoby v porovnateľnej situácii*“ použiť právnú úvahu.

20. Interpretácia prípustnosti dovolania najvyšším súdom vo veci sťažovateľa je formalistická. Hoci sa sťažovateľ domáhal preskúmania právneho hodnotenia nesporného skutkového stavu, najvyšší súd právne posúdenie nesporného skutkového stavu označil za skutkovú otázku, čím ubehol od podstaty dovolania. Skutková otázka súvisí so zisťovaním skutkového stavu a súvisí s ustálením toho, čo sa stalo. Na druhej strane úvahy súdu, ako zistený skutkový stav právne posúdiť, aký právny záver zo skutkového stavu vyvodíť a pod akú normu ho podradiť, je právnym posúdením. Otázky s tým súvisiace sú právne otázky. Sťažovateľ nespochybňoval skutkové závery okresného súdu, ale spochybňoval záver, aké právne následky medzi stranami nesporný skutkový stav vyvolal. K tomu treba uviesť, že základné právne otázky, ktoré v civilných sporoch vznikajú, súvisia s podriadením skutkového stavu pod normu hmotného práva, ktorá so skutočnosťou spája právny následok. Krajský súd sformuloval jasné a pre vec rozhodujúce právne názory, s ktorými sťažovateľ nesúhlasil a v dovolaní ich namietal. Sťažovateľ krajským súdom učinенý výklad komparátora považoval za nesprávny, neprijateľne reštriktívny.

21. Pokiaľ sťažovateľ nenamietal nesprávne zistenie skutkového stavu, ale namietal, ako naň súd aplikoval rozhodné normy, ako aj výsledok tejto aplikácie, ide o namietanie nesprávneho právneho posúdenia, teda o právnú otázku. Takisto je potrebné zdôrazniť, že išlo o otázku, od ktorej záviselo

rozhodnutie vo veci samej. Sťažovateľ sa totiž v zmysle antidiskriminačného zákona žalobou domáhal určenia, že pri výkone štátnej služby profesionálneho vojaka bol diskriminovaný na tom základe, že na rozdiel od niektorých profesionálnych vojakov, ktorí boli v rámci výkonu štátnej služby v obdobnom postavení ako sťažovateľ, bola týmto subjektom zapožičaná vyššia hodnosť podľa § 39a zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov. Tým, že otázku vymedzenia komparátora v kontexte § 39a zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov na účel uskutočnenia diskriminačného testu najvyšší súd označil za otázku skutkovú, nesprávne aplikoval § 421 ods. 1 CSP, keď dospel k tomu, že dovolanie sťažovateľa je neprípustné.

22. Záver najvyššieho súdu je výsledkom zjavne nesprávneho právneho posúdenia procesnej otázky prípustnosti dovolania. Hoci treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť dovolania, táto interpretácia nemôže byť nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv, svojvoľná a formalistická tak, ako tomu bolo pri dovolaní sťažovateľa. Odmietnutie dovolania sťažovateľa je výsledkom zjavnej chyby právneho posúdenia otázky prípustnosti dovolania. Súdna ochrana nebola sťažovateľovi najvyšším súdom poskytnutá v zákonom – Civilným sporovým poriadkom predpokladanej kvalite, čo viedlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Preto bolo vyslovené porušenie ústavného práva sťažovateľa uznesením najvyššieho súdu (bod 1 výroku nálezu), ktoré bolo následne podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) zrušené s tým, že vec sa vracia najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu), v ktorom bude nevyhnutné posúdiť sťažovateľom nastolenú právnu otázku týkajúcu sa vymedzenia komparátora v rámci zapožičiavania hodnosti podľa § 39a zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov na účel dodržania zásady rovnakého zaobchádzania.

23. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou domáhal aj priznania primeraného finančného zadosťučinenia. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Rovnako tak podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

24. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, keď sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04). Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody už nie je možné napraviť, a to napríklad zrušením protiústavného rozhodnutia či opatrenia, prípadne uvedením do pôvodného stavu (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 139/02).

25. V posudzovanom prípade možno konštatované porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy podľa názoru ústavného súdu v plnej miere kompenzovať zrušením uznesenia najvyššieho súdu a vrátením veci na ďalšie konanie. Ústavný súd preto sťažnosti v časti o zaplatenie primeraného finančného zadosťučinenia najvyšším súdom nevyhoviel (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.2. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy uznesením najvyššieho súdu:

26. V súvislosti so sťažovateľom namietaným porušením základného práva na ochranu pred diskrimináciou v zamestnaní podľa čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy uznesením najvyššieho súdu ústavný súd uvádza, že vyhovie časti ústavnej sťažnosti je založené výlučne na kritike posúdenia prípustnosti dovolania najvyšším súdom, teda na vade rýdzo procesnej povahy, pričom namietané porušenie predmetného práva sa týka posúdenia veci samej. Ústavný súd preto nezistil existenciu ústavne relevantnej súvislosti medzi označeným právom a napadnutým uznesením najvyššieho súdu v nadväznosti na rozsah prieskumu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu. Ústavný súd tak ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 5 výroku nálezu). Ochrana sťažovateľovho základného práva podľa čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy bude imanentnou súčasťou konania najvyššieho súdu pri opätovnom rozhodovaní o dovolaní sťažovateľa, keďže všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť.

V.3. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy a čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom krajského súdu:

27. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

28. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd pri uplatňovaní svojej právomoci vychádza zo zásady, že ústava ukladá všeobecným súdom chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Právomoc ústavného súdu je preto subsidiárna a uplatní sa až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

29. V danom prípade bol proti napadnutému rozsudku krajského súdu podaný mimoriadny opravný prostriedok – dovolanie, ktorý zákon na ochranu základných práv účinne poskytuje. Na rovnakej právnej otázke (resp. jej riešení), ktorá bola nastolená dovolaním sťažovateľa, je založená aj ústavná sťažnosť v časti smerujúcej proti rozsudku krajského súdu. Preto ak v dôsledku kasačného výroku tohto nálezu dôjde k vytvoreniu potrebného procesného priestoru pre dovolací súd, aby k otázke vymedzenia komparátora poskytol meritórne odpovede, potom právomoc najvyššieho súdu rozhodnúť o predmetnom dovolaní proti napadnutému rozsudku krajského súdu vylučuje právomoc ústavného súdu.

30. Aj napriek tomu, že došlo k prijatiu ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, rozhodol ústavný súd v tejto časti o odmietnutí ústavnej sťažnosti. Uvedené vyplýva z dikcie § 56 ods. 2 úvodnej vety zákona o ústavnom súde, podľa ktorej je odmietnutie v rámci predbežného prerokovania len možnosťou. Zo znenia zákona o ústavnom súde implicitne vyplýva, že aj po prijatí veci na ďalšie konanie je možné návrh z procesných dôvodov odmietnuť, keďže prijatie veci na ďalšie konanie nezakladá prekážku rozhodnutej veci v časti splnenia procesných podmienok (III. ÚS 231/2020, III. ÚS 167/2021). Keďže ústavný súd po analýze veci vykonanej na základe vyjadrení účastníkov konania po prijatí návrhu sťažovateľa na ďalšie konanie zistil, že existuje dôvod podľa § 56 ods. 2

písm. a) zákona o ústavnom súde, ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti napadnutému rozsudku krajského súdu odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie (bod 4 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

31. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 493,10 eur (bod 3 výroku nálezu).

32. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení účinnom do 31. decembra 2023 [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu). Právny zástupca sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, preto sa odmena advokáta zvyšuje o 20 % (82,18 eur). Pokiaľ ide o repliku sťažovateľa doručенú ústavnému súdu 30. januára 2024, ústavný súd za tento úkon právnej služby náhradu trov nepriznal, pretože replika nepriniesla nové skutočnosti alebo informácie, ktoré by ústavnému súdu neboli už skôr známe.

33. Priznanú náhradu trov konania je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. februára 2024

Robert Šorl
predseda senátu